

سنجش مشاهده ای

علاوه بر آزمون هایی که تا به حال ذکر آن ها گذشت، برخی روش ها برای ارزیابی از آموخته ها و مهارت های دانش آموزان وجود دارد که به مشاهده متکی است که به آن روش های سنجش مشاهده ای گفته می شود. به عنوان مثال اگر شما بخواهید رفتار دانش آموز در حین یک برنامه تکلیف گروهی بررسی و ارزیابی کنید به این روش احتیاج دارید یا این که بخواهید دست سازه و پروژه دانش آموز را مورد ارزیابی قرار دهید به این روش ها نیاز دارید. به عمل اول ارزیابی فرایند یا عملکرد و به عمل دوم ارزیابی فرآورده یا محصول گفته می شود.

انواع روش های سنجش مشاهده ای:

روش های سنجش مشاهده ای معمولاً به سه دسته عمده تقسیم می شوند: ۱- فهرست واری یا چک لیست ۲- مقیاس درجه بندی ۳- روش واقعه نگاری

۱- فهرست واری یا چک لیست: شما در مورد چک لیست تاکنون زیاد شنیده اید. این وسیله سنجش معمولاً در انبار داری ها مورد استفاده قرار می گرفت اما سالهاست علاوه بر انبار داری، در حوزه های مختلف علوم رفتاری استفاده می شود. از چک لیست می توان در ارزیابی و ثبت عملکرد (فرایند) و یا محصول تولیدی (فرآورده) دانش آموز در برنامه آموزشی استفاده کرد. چک لیست ها عبارت هایی هستند که انتظارات معلم را از عملکرد یا محصول تولیدی دانش آموز نشان می دهند و مقابل هر عبارت دو گزینه (دارد- ندارد) یا (بلی - خیر) قرار می گیرد. بنا براین چک لیست ها کیفیت را نمی سنجند بلکه برای ارزیابی کمیت یک ویژگی یا محصول ساخته ساخته می شوند. در آخر کار شما می توانید برآورد کنید که مثلاً دانش آموز در انجام یک عمل یا محصولی که تولید کرده چند درصد انتظارات پیش بینی شده توسط شما را به عنوان یک معلم برآورده نموده است. در چک لیست موارد منفیرا هم می توان گنجانند یعنی مواردی که معلم انتظار ندارد از دانش آموز سر بزند. برای ساخت یک چک لیست در برنامه آموزشی ابتدا باید هدف درس را کاملاً بشناسید سپس ملاک ها (فاکتور) هایی برای مطلوبیت رفتار یا ویژگی محصول تولیدی توسط دانش آموز در نظر گرفته و به طور منطقی آن فهرست را مرتب کنید. مثلاً رفتاری مثل وضو گرفتن در دانش آموز را در نظر بگیرید. فهرست واری عبارتند از: ۱- دستها را می شوید بلی خیر ۲- با دست راست صورت را به درستی (از بالا به پایین) می شوید بلی خیر و یا برای محصول تولیدی مثلاً اگر یک پروژه کتبی باشد می توانید فهرست واری را این گونه تنظیم کنید: ۱- عنوان بندی مناسبی دارد بلی خیر ۲- فهرست مطالب دارد بلی خیر و سعی کنید فهرست نسبتاً کوتاه باشد. برنکات قابل مشاهده تاکید شود مثلاً نمی توانید از افعالی مانند فهمیده است و یا یاد گرفته است استفاده کنید. ویژگی های مهم را نیز باید لحاظ نمایید.

تکلیف هفتم:

دانشجوی گرامی یکی از دروس دانش آموز را به دلخواه (مطابق رشته تحصیلی) انتخاب نموده هدف آموزشی مورد نظر را نوشته (با پیوست متن درس) دو چک لیست یکی از فرایند (عملکرد) و یکی از فرآورده (محصول) مطابق جداول پیوست طراحی نمایید (اجرا لازم نیست فقط طراحی). در جات را مطابق ایتام ها می توانید تغییر دهید مثلاً به جای بلی خیر از عبارت های دارد - ندارد و امثالهم می توانید استفاده کنید

ضمیمه تکلیف هفتم:

فهرست واریسی از عملکرد دانش آموز..... در پایه.....درس.....توسط ارزیاب.....مورخه.....

ردیف	ویژگی مورد مشاهده	بلی	خیر
۱			
۲			
۳			
۴			
۵			
۶			
۷			
۸			
۹			
۱۰			
تعداد بلی.....تعداد خیر.....درصد بلی.....درصد خیر.....نام و تاریخ امضاءارزیاب			

فهرست واریسی از فرآورده (محصول) دانش آموز..... در پایه.....درس.....توسط ارزیاب.....مورخه.....

ردیف	ویژگی مورد مشاهده	بلی	خیر
۱			
۲			
۳			
۴			
۵			
۶			
۷			
۸			
۹			
۱۰			
تعداد بلی.....تعداد خیر.....درصد بلی.....درصد خیر.....نام و تاریخ امضاءارزیاب			

نمونه هایی از چک لیست دانشجویان سابق

۱- چک لیست از عملکرد

چک لیست زیر برای ارزیابی از رفتار دانش آموز حین تدریس معلم است

• چک لیست:

ویژگی مورد مشاهده	بله	خیر
نظافت را در کلاس رعایت می کند		
به درس خوب گوش می دهد		
به موقع به کلاس درس می آید		
تکالیف خود را به خوبی انجام می دهد		
ادب را رعایت می کند		

چک لیست: (منبع: علوم پایه سوم)

ویژگی مورد مشاهده	بله	خیر
توانایی پاسخگویی به سوالات مطرح شده را دارد.		
برای حل مسائل به وجود آمده راهکار مناسبی ارائه میدهد.		
به جمع آوری اطلاعات مربوط به موضوع علاقه مند است.		
از وسایل آموزشی به درستی استفاده میکند و کاربرد آن ها را بلد است.		
پس از اجرای مراحل آزمایش، نتیجه و نکات را برای کلاس بازگو میکند.		
در کار گروهی همکاری کرده و به نظرات بقیه احترام میگذارد.		
مصادیق و نمونه های موجود در اطرافش را بر اساس آموخته های خود بیان میکند.		

		در گزارش نویسی برای آزمایش های انجام شده توانایی دارد.
		در انجام آزمایشات نکات بهداشتی و ایمنی را رعایت میکند.
		در انجام فعالیت ها و تمرین های کتاب مشارکت فعال دارد.

درس و پایه : علوم تجربی - دوم
دانش آموز مورد نظر در درس علوم تجربی :

بلی خیر

۱. با دقت به نظرات دوستان خود توجه می کند.
۲. برای ارائه ی نظرات خود، نوبت را رعایت می کند.
۳. برای کسب اطلاعات، از منابع مختلف استفاده می کند.
۴. در فرایند یادگیری مشارکت دارد.
۵. مشاهدات خود را به خوبی توضیح می دهد.
۶. وظایف خود را در گروه به درستی انجام می دهد.
۷. جهت مشاهده از حواس پنج گانه خود استفاده می کند.
۸. در هنگام انجام آزمایش، نکات ایمنی را رعایت می کند.
۹. از ابزار و وسایل در دسترس خود، به درستی استفاده می کند.
۱۰. از مشاهدات خود نتیجه گیری های لازم را انجام می دهد.

۲- نمونه چک لیست از فرآورده

فرض کنیم معلم بر اساس اهداف درسی اجتماعی پایه سوم، دستور ساخت یک ماکت سیاه چادر عشایر را داده است. معلم برای ارزیاب پروژه دانش آموز چک لیست زیر را تهیه می کند:

ویژگی مورد مشاهده	بلی	خیر
از نظر ابعاد مناسب است		
در ساخت آن از اجناس گران استفاده نکرده است		
لباس عشایر را به درستی نشان می دهد		
نمونه ای از دامپروری مردم عشایر دیده می شود		
نقش زنان عشا پر در زندگی برجسته دیده شده است		
از رنگ های واقعی استفاده کرده است		
فضا سازی مناسبی دارد		
از طبیعت نشانه هایی دیده می شود		
اقتصاد خانواده عشایر دیده شده است		
طرح کلی مناسب است		